DUBBA · OYSS HAZIRLIK
9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Dersi 1. Dönem 1. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 1
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı · 1. Dönem 1. Ortak Yazılı (Senaryo 1)

1. Aşağıdaki şiiri okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Kıyıdaki Fener***
>
> *Akşam olur, gönlümde sızı kalır,*
> *Rüzgâr sokakta eski türkü arar,*
> *Kıyıda fener yolcuyu bekliyor,*
> *Dalgalar yorgun, kuma uzanıyor.*
>
> *Işığı suya düşer damla damla,*
> *Gece bir kuş gibi iner kıyıya,*
> *Bin yıldır bekler o taşın üstünde,*
> *Sabrı dağ kadar, gönlü deniz kadar.*
>
> *Her gemi bir hikâye taşır ona,*
> *Fener susar, dinler hepsini sessiz,*
> *Gün ağarır, uykuya dalar fener,*
> *Kıyıda yalnız ayak izi kalır.*
>
> *(Sınav için yazılmış özgün metin)*

1.1. Şiirin **konusunu**, **temasını** ve şiire hâkim olan **duyguyu** yazınız.

1.2. Aşağıdaki tabloda şiirden alınan dizeler verilmiştir. Her dizede kullanılan **edebî sanatın adını** ve bu sanatın dizeye kattığı anlamı yazınız.

Dize	Edebî sanat	Dizeye kattığı anlam
Dalgalar yorgun, kuma uzanıyor.		
Gece bir kuş gibi iner kıyıya		
Bin yıldır bekler o taşın üstünde		
Işığı suya düşer damla damla		

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

1.3. "Her gemi bir hikâye taşır ona" dizesinde şair, hangi kelimeye sözlük anlamı dışında bir anlam yüklemiştir? Bu dizedeki **imgeyi** şiirin bütününden hareketle açıklayınız.

1.4. Aşağıdaki tabloda verilen ses olaylarının her biri için şiirden birer örnek kelime ya da kelime grubu yazınız. Ardından bu ses olaylarının şiirin söyleyişine katkısını **bir cümleyle** belirtiniz.

Ses olayı	Şiirden örnek
Ünsüz yumuşaması	
Ünsüz benzeşmesi (sertleşmesi)	
Ünlü düşmesi	
Ünlü daralması	
Ulama	

Söyleyişe katkısı: .....

2. Aşağıdaki şiiri okuyup soruları cevaplayınız.

> ***İlahi***
>
> *Aşkın aldı benden beni*
> *Bana seni gerek seni*
> *Ben yanarım dünü günü*
> *Bana seni gerek seni*
>
> *Ne varlığa sevinirim*
> *Ne yokluğa yerinirim*
> *Aşkın ile avunurum*
> *Bana seni gerek seni*
>
> *Aşkın âşıklar öldürür*
> *Aşk denizine daldırır*
> *Tecelli ile doldurur*
> *Bana seni gerek seni*
>
> ***Yunus Emre*** *(Yunus Emre Dîvânı'ndan; günümüz Türkçesiyle yaygın okunuşu, ilk üç dörtlük)*
>
> *Sözlükçe: dünü günü: gece gündüz · yerinmek: üzülmek, hayıflanmak · tecelli: (tasavvufta) Tanrı'nın varlığının gönülde belirmesi, görünmesi*

2.1. Şiirde söyleyicinin "sen" diye seslendiği varlık kimdir? Buradan hareketle şiirin **temasını** ve **ana duygusunu** yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2.2. Aşağıdaki tabloda şiirden alınan dizeler verilmiştir. Her dizedeki **edebî sanatı** belirleyiniz ve bu sanatın dizeye kattığı anlamı açıklayınız.

Dize	Edebî sanat	Dizeye kattığı anlam
Ben yanarım dünü günü		
Ne varlığa sevinirim / Ne yokluğa yerinirim		
Aşk denizine daldırır		

2.3. a) "Bana seni gerek seni" dizesinin her dörtlüğün sonunda tekrar edilmesinin şiirin söyleyişine ve anlamına katkısını açıklayınız.

b) Aşağıdaki tabloda verilen dizeleri, taşıdıkları anlamı koruyarak **günlük dille** ifade ediniz.

Şiirdeki ifade (edebî dil)	Günlük dildeki karşılığı
Ben yanarım dünü günü	
Aşkın ile avunurum	

3. Aşağıdaki metni okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Kelimenin Ağırlığı***
>
> *Çocukken dedem, bir şey anlatacağı zaman önce bir süre susardı. Ben o sessizliği unutkanlık sanırdım; sonradan anladım ki dedem kelime seçiyordu. Aynı olayı anlatan iki cümle düşünüyorum şimdi: "Yağmur yağdı, sokaklar ıslandı." ve "Yağmur, sokakların tozunu alıp götürdü." İkisi de doğru. Ama birincisi bana yalnızca bir haber verirken ikincisi sokağı gözümün önüne getiriyor; tozun gidişini, taşların parlayışını görüyorum. Fark, olayın kendisinde değil; kelimenin ağırlığında.*
>
> *Edebiyatın yaptığı şey belki de budur: günlük dilde yan yana gelmeyen kelimeleri buluşturmak, aşınmış bir sözü **yontup** yeniden parlatmak. Bir şair "yanıyorum" dediğinde yalnız bir sıcaklığı söylemiyor; bir özlemi, bir aşkı da söylüyor. Biz de okurken o sözün altında ne olduğunu kazıyoruz.*
>
> *Şunu iddia etmiyorum: Her süslü cümle güzeldir. Tam tersine, süs çoğu zaman anlamı örter. Bazen tek bir yalın kelime, bir sayfa dolusu **yavan** cümleden daha çok şey söyler. Ölçü nedir, bilmiyorum; belki de ölçü yoktur. Ama dedemin sessizliğini hâlâ hatırlıyorum ve her yazmaya oturduğumda kelimelerimi onun gibi tartmaya çalışıyorum. Belki hiç o ağırlığı tutturamayacağım. Olsun; denemek bile bir şeydir.*
>
> *(Bir yazarın denemesinden — sınav için yazılmış özgün metin)*

3.1. Metnin **konusunu**, **ana düşüncesini** ve **yazılış amacını** yazınız.

3.2. Aşağıdaki tabloda deneme türünün bazı özellikleri verilmiştir. Her özellik için okuduğunuz metinden **kanıt olabilecek bir cümle ya da ifade** yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Deneme türünün özelliği	Metinden kanıt
Yazar, kesin sonuçlara varmaz.	
Yazar, kendisiyle konuşur gibi içten bir anlatım kullanır.	
Yazar, gözlem ve deneyimlerinden yararlanır.	
Yazar, kişisel görüşlerini kanıtlama zorunluluğu duymadan dile getirir.	

3.3. Metinde koyu yazılan **yontup** ve **yavan** kelimelerinin metindeki anlamlarını bağlamdan hareketle yazınız.

3.4. Yazarın *"Bir şair 'yanıyorum' dediğinde yalnız bir sıcaklığı söylemiyor; bir özlemi, bir aşkı da söylüyor."* cümlesini, 2. sorudaki ilahiden uygun bir dizeyle ilişkilendirerek açıklayınız.

4. Bir dağ köyünde aynı bahar sabahı iki farklı metinde anlatılmıştır. Metin A köy muhtarlığının duyurusu, Metin B bir şairin dörtlüğüdür. Metinleri okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Metin A — Duyuru***
>
> *Köyümüzde kar, yayla yolunun üst kesiminde de erimiştir. Yayla yolu 15 Mayıs'tan itibaren araç geçişine açılacaktır. Dere seviyesi yükseldiğinden köprü geçişlerinde dikkatli olunması rica olunur. Otlaklarda ot boyu yeterli düzeye ulaşmıştır; hayvanlarını yaylaya çıkaracak olanların muhtarlığa bilgi vermesi gerekmektedir.*
>
> ***Metin B***
>
> *Kar gitti, dağ omzundan yükü attı,*
> *Dere coştu, yeni türkü tutturdu,*
> *Çimen bir yeşil halı serdi yola,*
> *Yayla kapıyı araladı bize.*
>
> *(Sınav için yazılmış özgün dörtlük)*

4.1. a) Metin A'nın iletisi **açık** mı, **örtük** mü? Gerekçesiyle yazınız. b) Metin B'nin **örtük iletisini** yazınız. c) İki metinden hangisi yoruma daha açıktır? Gerekçesiyle belirtiniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4.2. Aynı bahar sabahını bir ressam da tuvale aktarmıştır. Edebiyat ve resim, güzel sanatların hangi gruplarında yer alır? Her ikisinin **malzemesini** yazınız.

4.3. Aşağıdaki tabloyu, iki metni karşılaştırarak doldurunuz.

Ölçüt	Metin A	Metin B
Yazılış amacı		
Kelimelerin kullanımı (gerçek anlam / mecaz–imge)		
Karın erimesini anlatan ifade		
Okurdan beklenen		

5. Bir öğrenci, 1. sorudaki "Kıyıdaki Fener" şiirini betimleme paragrafına dönüştürmek için aşağıdaki taslağı yazmıştır. Taslağı okuyup soruları cevaplayınız.

> *Akşam olunca kumsalda ki fener yavaş yavaş uyanır. Rüzgar sokaklarda eski bir türkü arar gibi dolaşır, dalgalar yorgun yolcular gibi kuma uzanır. Fener yüzyıllardır aynı taşın üstünde durur; sabrı dağ kadar gönlü deniz kadar geniştir. Gemiler geçdikçe hepsini sessizce dinler, onların ışıklarıda suya damla damla düşer. Fener için herşey bir hikâyedir. Gün ağarınca akdeniz'in üstüne beyaz bir sessizlik iner ve kıyıda yanlız ayak izleri kalır.*

5.1. Taslakta **sekiz** yazım ve noktalama yanlışı vardır. Yanlışları bulup doğru biçimlerini aşağıdaki tabloya yazınız.

Yanlış	Doğru

5.2. 4. sorudaki **Metin B** dörtlüğünü, dörtlüğün temasını ve ana duygusunu koruyarak **6–8 cümlelik bir betimleme paragrafı** olarak yeniden yazınız. Dörtlüğün dizelerini aynen aktarmayınız. Paragrafınız aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir:

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- Dörtlüğün temasına ve ana duygusuna uygunluk
- Betimleme unsurları (niteleyici kelimeler, duyulara seslenen ifadeler, imge ve çağrışım)
- Paragraf bütünlüğü ve cümleler arası akış
- Yazım kuralları (büyük harf, ayrı/bitişik yazım, düzeltme işareti)
- Noktalama işaretleri
- Uzunluk (6–8 cümle) ve özgünlük

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif